

ترامپ-شى ئۇچرىشىشنىڭ ئوخشىمىغان تاراتقۇلار تەرىپىدىن شەرھىلىنىشى

خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرى ۋە خەلقئارالىق تاراتقۇلارنىڭ سېلىشتۇرما ئانالىزى

ئۇيغۇر تەتقىقات ئىنستىتۇتى

بۇ ئانالىزدا، دۇنياۋى كۈچ سىنىش-شىنىشنىڭ ئەڭ ھالقىلىق ئوقلىرىنىڭ بىرى بولغان ئامېرىكا-خىتاي مۇناسىۋەتلىرىنىڭ تاراتقۇلار تەرىپىدىن قانداق قۇرۇپ چىقىلغانلىقى، بولۇپمۇ مۇھىم بۇرۇلۇش نۇقتىسى بولغان ترامپ-شى ئۇچرىشىشنىڭ^[1] ئوخشىمىغان تاراتقۇلار تەرىپىدىن قانداق قوبۇل قىلىنغانلىقى ۋە جامائەتچىلىككە قانداق سۈنۈلغانلىقى سېلىشتۇرما نۇقتىدىن تەھلىل قىلىندۇ. خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرى ۋە نوپۇزلۇق خەلقئارالىق تاراتقۇلارنىڭ خىتايچە ئورگانلىرىنىڭ ئوخشاش بىر ۋەقەنى يورۇتۇش ئۇسۇللىرىدىكى چوڭقۇر پەرق، خەلقئارا مۇناسىۋەتلىرىدىكى رېئاللىقنىڭ بەرپا قىلىنىشى، تاراتقۇ دىپلوماتىيەسى ۋە كۈچ سىنىش-شىنىشنىڭ بايان قىلىنىش قاتلاملىرى ھەققىدە مۇھىم يىپ ئۇچلىرى بىلەن تەمىنلەيدۇ. بۇ تەتقىقات، تاراتقۇلارنىڭ دىپلوماتىك جەريانلاردىكى رولىنى ۋە خەلقئارالىق جامائەت پىكرىنى شەكىللەندۈرۈش ئىقتىدارىنى چۈشىنىش ئۈچۈن پايدىلىنىش نۇقتىسى بولۇشنى نشان قىلىدۇ.

ئامېرىكا قوشما ئىشتاتلىرى بىلەن خىتاي خەلق جۇمھۇرىيىتى ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەت، 21-ئەسىردىكى ئەڭ ھەل قىلغۇچ گېئوپولىتىكىلىق ھەرىكەتلەندۈرگۈچ كۈچنىڭ بىرىنى تەشكىل قىلىدۇ. بولۇپمۇ ئامېرىكانىڭ سابىق پرېزىدېنتى دونالد ترامپ دەۋرىدە كۈچىيىپ كەتكەن سودا ئۇرۇشى، تېخنىلوگىيە رىقابىتى ۋە جەنۇبىي خىتاي دېڭىزى قاتارلىق ئىستراتېگىيەلىك ساھەلەردىكى جىددىيچىلىكلەر، ئىككى تەرەپ مۇناسىۋىتىنى مىسلى كۆرۈلمىگەن بىر خىرىسقا دۇچار قىلدى. بۇ جىددىي كەيپىياتتا، ئىككى دۆلەت رەھبىرى دونالد ترامپ ۋە شى جىنپىڭنىڭ ھالقىلىق ئۇچرىشىشلىرى دۇنيا جامائەتچىلىكى تەرىپىدىن يېقىندىن كۆزىتىلدى. بۇ ئۇچرىشىشلارنىڭ نەتىجىسى شۇنداقلا بۇ نەتىجىلەر ۋە جەرياننىڭ ئوخشىمىغان تاراتقۇلار تەرىپىدىن قانداق شەرھىلەنگەنلىكى ۋە سۈنۈلغانلىقىمۇ خەلقئارا مۇناسىۋەتلىرىنى تەھلىل قىلىش جەھەتتە ئىنتايىن مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە. چۈنكى تاراتقۇلار پەقەت ۋەقەلەرنى خەۋەر قىلىپلا قالماي، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا جامائەت پىكرىنىڭ ۋەقەلەرنى قوبۇل قىلىش شەكلىنىمۇ زور دەرىجىدە شەكىللەندۈرىدۇ. بۇ ئانالىز، ترامپ-شى ئۇچرىشىشنى ئاساس قىلغان خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرى (People's Daily, Xinhua,) ۋە نوپۇزلۇق خەلقئارالىق تاراتقۇلارنىڭ خىتايچە ئورگانلىرىنىڭ (Global Times, CCTV, China News Service, China Diplomacy RFI, Deutsche Welle, BBC Chinese, New York Times) (Chinese, Nikkei Chinese, Wall Street Journal Chinese, Financial Times Chinese) بايانلىرىنى سېلىشتۇرۇش ئارقىلىق، بۇ ئىككى گۇرۇپپىنىڭ ۋەقەنى قانداق ئوخشىمىغان شەكىلدە شەرھىلەنگەنلىكى، قايسى نۇقتىلارنى تەكىتلىگەنلىكى ۋە قايسى ئۇچۇرلارنى ئالدىنقى ئورۇنغا چىقارغانلىقىنى ئوتتۇرىغا قويۇشنى مەقسەت قىلىدۇ. مەقسەت، ئوخشاش بىر دىپلوماتىك ۋەقەنىڭ، ئوخشىمىغان ئىدىئولوگىيەلىك ۋە مىللىي مەنپەئەتلەرنىڭ سۈزگۈچىدىن ئۆتۈپ، پۈتۈنلەي قارمۇقارشى مەنپەئەتلەر يۈكلەنگەن ھالدا قانداق سۈنۈلغانلىقىنى چوڭقۇر بىر نۇقتىدىن ئوتتۇرىغا قويۇش. بۇ ئارقىلىق، تاراتقۇ دىپلوماتىيەسىنىڭ^[2] ۋە خەلقئارا مۇناسىۋەتلىرىدىكى بايان كۈچىنىڭ مۇھىملىقى تېخىمۇ ياخشى چۈشىنىلىدۇ.

ترامپ-شى ئۇچرىشىشنىڭ ئارقا كۆرۈنۈشى ۋە ئەھمىيىتى

دونالد ترامپنىڭ 2017-يىلى ۋەزىپىگە ئولتۇرۇشى بىلەن ئامېرىكانىڭ خىتايغا قاراتقان سىياسىتى «ئىستراتېگىيەلىك رىقابەت» ۋە «بۈيۈك كۈچلەر رىقابىتى» ئوقىدا قايتىدىن شەكىللەندى. ترامپ ھۆكۈمىتى، خىتاينىڭ ئادالەتسىز سودا قىلمىشلىرى، بىلىم مۈلۈك ھوقۇقىنى ئوغرىلىشى ۋە تېخنىلوگىيە يۆتكەشكە

مەجبۇرلىشىنى نىشان قىلىپ سودا ئۇرۇشى باشلىدى، مىلياردلارچە دوللارلىق تاموژنا بېجى يۈرگۈزدى. خۇاۋېي (Huawei) قاتارلىق خىتاي تېخنىلوگىيە شىركەتلىرىگە قارشى چەكلىمىلەر، شىياڭگاڭ ۋە شەرقىي تۈركىستاندىكى كىشىلىك ھوقۇق دەپسەندىچىلىكى ئەيىبلەشلىرى، تەيۋەن بوغۇزىدىكى جىددىيچىلىك ۋە جەنۇبىي خىتاي دېڭىزىدىكى ھەربىي ھەرىكەتلەر، ئىككى تەرەپ مۇناسىۋىتىنى تېخىمۇ مۇرەككەپلەشتۈردى. بۇ مەزگىلدە ئېلىپ بېرىلغان ترامپ-شى ئۇچرىشىشلىرى، بۇ جىددىيچىلىكلەرنى ئازايتىش، ئورتاق بىر زېمىن تېپىش ياكى كەم دېگەندە تېخىمۇ كەڭ كۆلەملىك توقۇنۇشنىڭ ئالدىنى ئېلىش تىرىشچانلىقى سۈپىتىدە ئالدىنقى ئورۇنغا چىقتى. بۇ ئۇچرىشىشلار، دۇنيا ئىقتىسادى ۋە خەلقئارا تەرتىپىنىڭ كەلگۈسى ئۈچۈن زور ئەھمىيەتكە ئىگە ئىدى. ئۇچرىشىشلاردىن چىققان ھەر قانداق نەتىجە، دۇنيا بازارلىرى، تەمىنات زەنجىرى ۋە رايونلۇق بىخەتەرلىك ھەرىكەتلىرىگە بىۋاسىتە تەسىر كۆرسىتىش يوشۇرۇن كۈچىگە ئىگە ئىدى. شۇڭلاشقا، بۇ ئۇچرىشىشلارنىڭ تاراتقۇلاردا ئەكس ئەتتۈرۈلۈشى، ھەم مىللىي ھەم خەلقئارالىق جامائەت پىكرىنىڭ بۇ مۇرەككەپ مۇناسىۋەتكە بولغان قارىشىنى چوڭقۇر تەسىرگە ئۇچراتقان بىر ئامىل بولدى.

خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرىنىڭ شەرھى: ھەمكارلىق، مۇقىملىق ۋە رەھبەرلىكنى تەكىتلەش

خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرى، ترامپ-شى ئۇچرىشىشلىرىنى مۇقىملىق، ھەمكارلىق ۋە خىتاينىڭ خەلقئارا سەھنىدىكى مەسئۇلىيەتچان بۈيۈك دۆلەت رولىنى تەكىتلەپ رامكىغا ئالدى. بۇ خەۋەرلەردە، ئۇچرىشىشلار ئادەتتە «مۇھىم كېلىشىملەر» ھاسىل قىلىنغان، «ئۆزئارا مەنپەئەت يەتكۈزىدىغان» نەتىجىلەر قولغا كەلتۈرۈلگەن ۋە «ئىككى تەرەپ مۇناسىۋەتلىرىنىڭ ساغلام تەرەققىياتىغا» ھەسسە قوشىدىغان سۆيىلەر سۈپىتىدە سۈنۈلدى. شى جىنپىڭنىڭ «ئىستراتېگىيەلىك تەسەۋۋۇرى» ۋە «رەھبەرلىكى»، بۇ باياننىڭ مەركىزىدە ئورۇن ئالدى.

مەسىلەن، [People's Daily](#) (خەلق گېزىتى)، ترامپ-شى ئۇچرىشىشلىرىنى ئادەتتە [خىتاي-ئامېرىكا مۇناسىۋەتلىرىنىڭ مۇقىم تەرەققىياتىنىڭ ئاچقۇچى ئۆزئارا مەنپەئەت يەتكۈزۈش ۋە ئورتاق پايدا ئېلىش پىرىنسىپىدا ياتىدۇ] دېگەنگە ئوخشاش ماۋزۇلار بىلەن ئېلان قىلدى. بۇ خىل ماۋزۇلار، خىتاينىڭ دۇنيا سەھنىسىدىكى تىنچ ئۆزلەش ۋە خەلقئارا ھەمكارلىققا بولغان ساداقىتىنى تەكىتلەشكە قارىتا، ھەر قانداق جىددىيچىلىك ياكى ئىختىلاپنى ئىككىنچى ئورۇنغا قويماقتى. «خەلق گېزىتى» نىڭ باشقا ماقالىلىرىمۇ ئوخشاش شەكىلدە، [رەئىس شى جىنپىڭ APEC يىغىنىدا قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈشنى تەكىتلىدى، قولىنى قويۇپ بېرىشنى ئەمەس] دېگەنگە ئوخشاش ماۋزۇلار بىلەن شى جىنپىڭنىڭ رەھبەرلىكىنى ۋە خەلقئارا ھەمكارلىققا بولغان ساداقىتىنى گەۋدىلەندۈردى. بۇ، خىتاينىڭ دۇنياۋى ئىدارە قىلىشتىكى رولىنى ۋە دۇنيا ئىقتىسادىغا قوشقان تۆھپىسىنى تەكىتلەش تىرىشچانلىقىنىڭ بىر قىسمى. ئۇنىڭدىن باشقا، [رەئىس شى جىنپىڭنىڭ نۇتقى]مۇ ئۇچرىشىشتا ئوتتۇرىغا قويۇلغان خىتاي تەسەۋۋۇرىنى تەپسىلىي بايان قىلدى.

[Xinhua](#) خەۋەر ئاگېنتلىقىمۇ ئوخشاش بىر ئاھاڭنى قوللىنىپ، ئۇچرىشىشلارنى [دۆلەت باشلىقلىرى دىپلوماتىيەسى: خىتاي-ئامېرىكا مۇناسىۋەتلىرىنىڭ تەرەققىياتىدىكى مۇھىم بىر ئىتتىرىگۈچ كۈچ] دەپ تەسۋىرلىدى. بۇ، خىتاينىڭ تاشقى سىياسىتىدە رەھبەرلەر ئوتتۇرىسىدىكى بىۋاسىتە ئالاقە ۋە دۆلەت باشلىقلىرى دىپلوماتىيەسىنىڭ مەركىزىي رولىغا قىلغان ئۇرغۇسىنى ئەكس ئەتتۈرەتتى. بۇ تۈردىكى خەۋەرلەر، ئۇچرىشىشلارنىڭ نەتىجىسىنى ئادەتتە ئىجابىي بىر رامكىدا سۈنۈپ، دۇنياۋى مۇقىملىق ۋە تىنچلىققا قوشقان تۆھپىلەرنى ئالدىنقى ئورۇنغا چىقاردى. [China Diplomacy](#) قاتارلىق سۆيىلەر بولسا، [خىتاي-ئامېرىكا ئىقتىسادى ۋە سودا مۇناسىۋەتلىرىدىكى ئۆزگىرىشلەرنىڭ كەلگۈسى] ماۋزۇسى ئاستىدا، ئىككى تەرەپلىك ئىقتىسادىي مۇناسىۋەتلىرىنىڭ مۇھىملىقىنى ۋە ھەمكارلىق يوشۇرۇن كۈچىنى تەكىتلەپ، ئۇچرىشىشنىڭ ئىقتىسادىي پايدىسىغا مەركەزلەشتى.

[Global Times \(Huanqiu Shibao\)](#)، خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرىنىڭ تېخىمۇ مىللەتچى ۋە بەزىدە تېخىمۇ قاتتىق ئاھاڭغا ۋەكىللىك قىلىشىمۇ، ترامپ-شى ئۇچرىشىشلىرىدا يەنىلا ئىجابىي بىر مەنزىرە سىزىشقا تىرىشتى. بولۇپمۇ [خىتاي-ئامېرىكا پىرىزدېنتلىرى ئۇچرىشىشى: ئىستراتېگىيەلىك ئالاقە مۇزلارنى ئېرىتىش،

ئەمما قىيىنچىلىقلار داۋاملاشماقتا] دېگەنگە ئوخشاش ماۋزۇلار، بىر تەرەپتىن قىيىنچىلىقلارنىڭ مەۋجۇتلۇقىنى ئېتىراپ قىلسا، يەنە بىر تەرەپتىن ئىستراتېگىيەلىك ئالاقە ئېلىپ كەلگەن ئىلگىرىلەشلەرنى تەكىتلىدى. بۇ، خىتاينىڭ قەتئىي ئىرادىسىنى ساقلىغان ھالدا، دىيالوگ ۋە مۇقىملىققا ئوچۇق ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدىغان تەڭپۇڭ بىر ئۇچۇر بېرىش تىرىشچانلىقى ئىدى. يەنە بىر [Global Times](#) ماقالىسىمۇ ترامپ-شى ئۇچرىشىشىنى خىتاي-ئامېرىكا مۇناسىۋەتلىرى ئۈچۈن مۇھىم بىر بۇرۇلۇش نۇقتىسى سۈپىتىدە تەكىتلىدى.

[CCTV News](#) ۋە [China News Service](#) قاتارلىق تېلېۋىزىيە ۋە خەۋەر ئاگېنتلىقلىرىمۇ ئوخشاش شەكىلدە، [ترامپ-شى ئۇچرىشىشىنىڭ خىتاي-ئامېرىكا مۇناسىۋەتلىرىگە بولغان ئىجابىي تەسىرى] ياكى [ترامپ-شى ئۇچرىشىشىنىڭ خىتاي-ئامېرىكا مۇناسىۋەتلىرىنىڭ كەلگۈسىگە بولغان تەسىرى] دېگەنگە ئوخشاش ماۋزۇلار بىلەن، ئۇچرىشىشنىڭ ئىجابىي نەتىجىلىرىگە ۋە كەلگۈسىدىكى مۇناسىۋەتلەرگە بولغان يوشۇرۇن ئىجابىي تەسىرلىرىگە مەركەزلەشتى. بۇ تاراتقۇلار، خىتاينىڭ خەلقئارا سىستېمىدىكى ئىجابىي رولىنى ۋە دۇنياۋى مەسىلىلەرنى ھەل قىلىشقا قوشقان تۆھپىسىنى تەكىتلەش ئۈچۈن، رەھبەرلەر ئوتتۇرىسىدىكى دىيالوگ ۋە ھەمكارلىقنى ئاساسلىق ۋاسىتە سۈپىتىدە سۈندۈ. ئومۇمەن قىلىپ ئېيتقاندا، خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرىنىڭ بايىنى، ئۇچرىشىشنى بىر مۇۋەپپەقىيەت ھېكايىسى، خىتاينىڭ بۈيۈك دۆلەت سالاھىيىتىنىڭ ئېتىراپ قىلىنىشى ۋە مۇقىملىقىنىڭ بىر بېشارىتى سۈپىتىدە سۇنۇشقا مايىل بولدى. پىكىر ئىختىلاپلىرى ئەڭ تۆۋەن چەككە چۈشۈرۈلۈپ، ئورتاق مەنپەئەت ۋە دىيالوگ يوشۇرۇن كۈچى ئەڭ يۇقىرى چەككە چىقىرىلدى.

خەلقئارالىق تاراتقۇلارنىڭ خىتاي تىلىدىكى ئورگانلىرىنىڭ باھاسى: ئېھتىياتچان مۇئامىلە ۋە ھەل قىلىنمىغان توقۇنۇشلار

خەلقئارالىق تاراتقۇلارنىڭ خىتايچە ئورگانلىرى بولسا ترامپ-شى ئۇچرىشىشلىرىغا تېخىمۇ تەنقىدىي، ئېھتىياتچان ۋە رېئالىستىك بىر نۇقتىدىن يېقىنلاشتى. بۇ خەۋەرلەردە، ئۇچرىشىشلارنىڭ ئارقىسىدىكى مۇرەككەپ ھەرىكەتلەندۈرگۈچ كۈچلەر، ھەل قىلىنمىغان ئاساسلىق مەسىلىلەر ۋە مۇمكىن بولغان «ئۇرۇش توختىتىش» لارنىڭ ۋاقىتلىق خاراكتېرى تەكىتلەندى. مەركىزىي نۇقتا ئادەتتە، ئىككى بۈيۈك كۈچ ئاستىدىكى چوڭقۇر قۇرۇلمىلىق توقۇنۇشلار ۋە بۇ ئۇچرىشىشلارنىڭ دۇنياۋى تەڭپۇڭلۇققا بولغان يوشۇرۇن تەسىرلىرى بولدى.

ئۇرۇش توختىتىش» مۇ ياكى «چارە» مۇ؟: ۋاقىتلىق تىنچلىنىشنى تەكىتلەش

فىرانسىيە خەلقئارا رادىيوسىنىڭ (RFI) خىتايچە بۆلۈمى، ترامپ-شى ئۇچرىشىشلىرىنى ئادەتتە [شى-ترامپ ئۇچرىشىشى: ئىككى تەرەپ پەقەت 'توختا' كۈنۈپكىسىنى باستى، ئاساسلىق زىددىيەتلەر ھەل قىلىنمىدى] دېگەنگە ئوخشاش ماۋزۇلار بىلەن باھالىدى. بۇ، ئۇچرىشىشتىن چىققان ھەر قانداق «كېلىشىم» نىڭ يۈزەكى ۋە ۋاقىتلىق ئىكەنلىكىنى، ئىككى دۆلەت ئوتتۇرىسىدىكى رىقابەتنىڭ ئاساسلىق سەۋەبلىرىنىڭ داۋام قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرسىتەتتى. RFI نىڭ يەنە بىر ئانالىزىدا [فىرانسىيە تاراتقۇلىرى: ترامپ كۆپ قېتىم خاتالىق ئۆتكۈزدى ۋە شى جىنپىڭغا يەنە يول قويدى] دېگەن ئىپادە بىلەن، ترامپنىڭ يول قويغانلىقىنى ۋە ئىستراتېگىيەلىك خاتالىقلار ئۆتكۈزگەنلىكىنى ئىلگىرى سۈرۈپ غەرب نۇقتىسىدىن بىر تەنقىدىي سۈندۈ. ئۇنىڭدىن باشقا، [شى بىلەن كۆرۈشكەندىن كېيىن ترامپ ئۆزىگە يۇقىرى باھا بەردى] دېگەن ماۋزۇ بولسا ترامپنىڭ ئۇچرىشىشنى ئۆزىنىڭ مۇۋەپپەقىيىتى سۈپىتىدە كۆرسىتىش تىرىشچانلىقىنى ۋە بۇ ئەھۋالنىڭ رېئاللىق بىلەن قانچىلىك دەرىجىدە ماس كېلىدىغانلىقى توغرىسىدىكى گۇمانلارنى ئوتتۇرىغا قويدى.

[Deutsche Welle \(DW\)](#) خىتايچە بۆلۈمىمۇ ئوخشاش شەكىلدە، [شى جىنپىڭ APEC يىغىنىدا قوللىنى قويۇپ بېرىشنى ئەمەس، قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈشنى تەكىتلىدى،] ۋە [شى-ترامپ ئۇچرىشىشى كىشىلەرگە قانداق ئىلھاملارنى ئېلىپ كەلدى؟] دېگەنگە ئوخشاش ماۋزۇلار بىلەن، ئۇچرىشىشنىڭ نەتىجىسىنى تېخىمۇ

چوڭقۇر تەھلىل قىلىش يولىغا مېڭىشتى. DW، ۋەقەلەرنىڭ پەقەت يۈزىگىلا ئەمەس، ئاستىدا ياتقان ھەرىكەتلەندۈرگۈچ كۈچلەرگە ۋە كەلگۈسى ئۈچۈن مۇمكىن بولغان يەكۈنلەرگە مەركەزلىشىپ، خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرىدىن پەرقلەندى. ئۇنىڭدىن باشقا، [گېرمانىيە تاراتقۇلىرى: ترامپنىڭ زەپىرى] دېگەنگە ئوخشاش ماۋزۇلار، غەرب رەھبەرلىرىنىڭ ئۇچرىشىشتىكى ئورنى ۋە تاراتقۇلارنىڭ شەرھىلىرىنى تەھلىل قىلىش ئارقىلىق، خىتاينىڭ قارىشىغا تەنقىدىي بىر تەڭپۇڭلۇق ئېلىپ كەلدى.

BBC Chinese، [خىتاي-ئامېرىكا سودىسى: ترامپ ۋە شى جىنپىڭ كۆرۈشۈۋاتىدۇ، قايسى مەسىلىلەر ھەل قىلىندى؟] ۋە [ئامېرىكا-خىتاي سودىسى: ئۇچرىشىش ئاخىرلاشتى، ئۇرۇش توختىتىش مۇمكىنمۇ؟] دېگەنگە ئوخشاش ماۋزۇلار بىلەن، ئېنىق ھەل قىلىنغان مەسىلىلەرگە ۋە ئۇچرىشىشنىڭ ئۇزۇن مۇددەتلىك تەسىرلىرىگە مەركەزلىشىپ، ئوقۇرمەنلەرگە كونكرېت ئۇچۇر سۈندى. BBC، ئادەتتە ۋەقەلەرنىڭ ھەر ئىككى تەرىپىنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالغان تەڭپۇڭ بىر مۇئامىلە كۆرسىتىشكە تىرىشىمۇ، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا دىپلوماتىك سۆزلەملەرنىڭ سىرتىدىكى رېئال مەنزىرىنىمۇ كۆز ئالدىمىزدا نامايان قىلدى.

قۇرۇلمىلىق مەسىلىلەرنىڭ داۋاملىشىشى ۋە كۈچ سىنىشى

New York Times Chinese، ئۇچرىشىشنى [خىتاي تاراتقۇلىرى، ترامپنىڭ شى جىنپىڭغا يول قويغانلىقىنى ماختاۋاتىدۇ] دېگەنگە ئوخشاش ماۋزۇلار بىلەن، خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرىنىڭ ئۆز بايانىنى قانداق قۇرۇپ چىققانلىقىنى تەنقىدىي بىر كۆز بىلەن تەكشۈردى. بۇ، غەرب تاراتقۇلىرىنىڭ خىتاينىڭ ئىچكى سىياسىتى ۋە تاراتقۇ ئىستراتېگىيەسىگە بولغان قىزىقىشىنىڭ ئېشىۋاتقانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا، [ترامپ-خىتاي-شى سودا سۆھبەتلىرى] ۋە [ئەڭ يېڭى ئەھۋال بۇ يەردە] دېگەن ماقالىلەر، ئۇچرىشىشلارنىڭ مۇرەككەپلىكى ۋە كۆپ قاتلاملىق قۇرۇلمىسىنى تەكىتلەپ، ئاسان ھەل قىلىش چارىلىرىدىن كۆرە جەرياننىڭ داۋاملىشىۋاتقانلىقىغا ئىشارەت قىلدى.

Nikkei Chinese، بولۇپمۇ ئىقتىسادىي ۋە سودا قاتلاملىرىغا مەركەزلىشىپ، [ئامېرىكا-خىتاي سودا ئۇرۇشى ۋاقىتلىق توختىدى، ئەمما يوشۇرۇن ئېقىملار كۈچىيىۋاتىدۇ] دېگەن ماۋزۇ بىلەن، ئۇچرىشىشتىن كېلىپ چىققان ھەر قانداق بىر يەڭگىللىكنىڭ پەقەت يۈزەكى ئىكەنلىكىنى ۋە ئاساسلىق مەسىلىلەرنىڭ داۋاملىشىۋاتقانلىقىنى بىلدۈردى. Nikkei، ئادەتتە رايونلۇق ۋە دۇنياۋى ئىقتىسادىي ھەرىكەتلەندۈرگۈچ كۈچلەرگە بولغان تەسىرلىرىنى تەھلىل قىلىپ، ياپونىيەنىڭمۇ بۇ كۈچ سىنىشىدىن قانداق تەسىرگە ئۇچرايدىغانلىقى توغرىسىدا بىر كۆز قاراش سۈندۈ. ئۇنىڭدىن باشقا بۇرچەك يازمىسى: [APEC ئۇچرىشىشى ۋە خىتاي-ئامېرىكا مۇناسىۋەتلىرىنىڭ كەلگۈسى] دېگەنگە ئوخشاش تېخىمۇ ئۇزۇن ئانالىزلار، ۋەقەلەرنى تېخىمۇ كەڭ بىر گېئوپولىتىكىلىق رامكىدا باھالايدۇ.

Wall Street Journal Chinese، سودا دۇنياسى ۋە بازارلارغا بولغان تەسىرگە مەركەزلىشىپ، [ئۇزۇن ئامېرىكا-خىتاي سودا كېلىشىمى يولى] ماۋزۇسى بىلەن، سودا كېلىشىملىرىنىڭ مۇرەككەپ ۋە ۋاقىت تەلەپ قىلىدىغان ماھىيىتىنى تەكىتلىدى. [ئامېرىكا-خىتاي ئۇرۇشى]، دەرىجىدىن تاشقىرى كۈچلەر رىقابىتىدە قىسىلىپ قالغان كارخانىلارغا ئاز تىنچلىق ئېلىپ كېلىدۇ] دېگەن ئىپادە بولسا، سودا دۇنياسىنىڭ بۇ ئېنىقسىزلىق مۇھىتىدا دۇچ كەلگەن قىيىنچىلىقلىرىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، كېلىشىملەرنىڭ ئەمەلىي تەسىرلىرىنى سوراق قىلدى. WSJ، يەنە، [ترامپنىڭ ئىككىنچى نۆۋەتلىك تاشقى سىياسىتىگە مەركەزلەشتى] دېگەنگە ئوخشاش ئانالىزلار بىلەن، ترامپنىڭ ئومۇمىي تاشقى سىياسەت ئىستراتېگىيەسىنى ئۇچرىشىش دائىرىسىدە تەكشۈردى.

Financial Times Chinese، مۇ ئوخشاش شەكىلدە، [ئامېرىكا-خىتاي سودا ئۇرۇشى مەڭگۈلۈك تىنچلىق ئەمەس] ماۋزۇسى بىلەن، سودا جىمىدىيچىلىكىنىڭ ئاساسىدا ياتقان قۇرۇلمىلىق مەسىلىلەرنىڭ داۋاملىشىۋاتقانلىقىنى تەكىتلىدى. FT، دۇنيا ئىقتىسادى ۋە پۇل-مۇئامىلە بازارلىرىغا بولغان تەسىرلىرىگە كەڭ ئورۇن بېرىپ، ئۇچرىشىشنىڭ يۈزەكى نەتىجىلىرىنىڭ سىرتىدىكى چوڭقۇر ھەرىكەتلەندۈرگۈچ كۈچلەرنى مۇزاكىرە قىلدى. [خىتاي ۋە ئامېرىكانىڭ زور دەرىجىدە ئورتاق مەنپەئەتلىرى بار] ۋە [خىتاي-ئامېرىكا ئۇچرىشىشلىرىنىڭ ئومۇمىي باھاسى] دېگەنگە ئوخشاش باشقا ماقالىلەردە، ئېھتىياتچان بىر ئۈمىدۋارلىق

سۇنسا، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ھازىرقى قىيىنچىلىقلار ۋە كەلگۈسىدىكى يوشۇرۇن توقۇنۇش ساھەلىرىنىمۇ گەۋدىلەندۈردى.

خۇلاسەلىگەندە، خەلقئارالىق تاراتقۇلارنىڭ خىتايچە ئورگانلىرى، ترامپ-شى ئۇچرىشىشلىرىنى بىر «ئۇرۇش توختىتىش» ياكى «ۋاقىتلىق تىنچلىنىش» دەپ قارىدى، ئەمما ئاساسلىق زىددىيەتلەر ۋە قۇرۇلمىلىق مەسىلىلەرنىڭ ھەل قىلىنمىغانلىقىنى تەكىتلىدى. بۇ خەۋەرلەر، ترامپنىڭ ئۆز ئىچكى سىياسىي مەقسەتلىرىنى ۋە شىنجاڭ ئىستراتېگىيەلىك نىشانلىرىنى تېخىمۇ ئوچۇق-ئاشكارا بىر شەكىلدە تەھلىل قىلىشقا تىرىشىپ، ئوقۇرمەنلەرگە تېخىمۇ كەڭ دائىرىلىك ۋە تەنقىدىي بىر كۆز قاراش سۈندۈ.

سېلىشتۇرما ئانالىز: بايانلار ئارىسىدىكى ئاساسلىق پەرق

خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرى ۋە خەلقئارالىق تاراتقۇلارنىڭ خىتايچە ئورگانلىرىنىڭ ترامپ-شى ئۇچرىشىشلىرىنى شەرھلەش شەكىلىدە روشەن ۋە كۆرۈنەرلىك پەرق بار. بۇ پەرق، ھەر ئىككى تاراتقۇ گۇرۇپپىسىنىڭ ئۆز ئىدىئولوگىيەلىك مەيدانى، مىللىي مەنپەئەتلىرى ۋە نىشانلىق ئاڭلىغۇچىلىرىغا قارىتىلغان ئۇچۇرلىرىنى قانداق شەكىللەندۈرگەنلىكىنى ئېنىق كۆرسىتىپ بېرىدۇ.

1. دەۋرىيلىك ۋە ئەبەدىيلىك تونۇشى:

خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرى: ئۇچرىشىشلارنى، «مۇناسىۋەتلىرىنىڭ ساغلام تەرەققىياتىغا» تۆھپە قوشىدىغان، «مۇھىم كېلىشىملەر» ۋە «ئورتاق پايدا ئالدىغان» نەتىجىلەر يارىتىدىغان، كەلگۈسىگە قاراپ تاشلانغان مۇستەھكەم قەدەملەر سۈپىتىدە سۈنۈشقا مايىل. بايان، ئادەتتە ئۈمىدۋار ۋە كەلگۈسىگە قارىتا مۇقىم بىر مۇناسىۋەت كۈتۈش ئۈستىگە قۇرۇلىدۇ. ھەر بىر ئۇچرىشىش، كېيىنكى ھەمكارلىق باسقۇچىغا ئۆتۈش ئۈچۈن بىر «بۇرۇلۇش نۇقتىسى» سۈپىتىدە تەشۋىق قىلىنىدۇ.

خەلقئارالىق تاراتقۇلار: ئۇچرىشىشلارنى تېخىمۇ كۆپ «ئۇرۇش توختىتىش» ياكى «ۋاقىتلىق توختاش» دەپ تەسۋىرلەيدۇ. ئاساسلىق زىددىيەتلەرنىڭ (سودا تەڭپۇڭسىزلىقى، تېخىنولوگىيە رىقابىتى، گېئوپولىتىكىلىق تەسىر كۈچى كۈرىشى) ھەل قىلىنمىغانلىقىنى، پەقەت كېچىكىتۈرۈلگەنلىكىنى ياكى يۈزەكى يەڭگىللىتىلگەنلىكىنى تەكىتلىەيدۇ. كەلگۈسىگە بولغان كۈتۈشلەر، تېخىمۇ ئېھتىياتچان، ھەتتا ئۈمىدسىز، يېڭى جىددىيچىلىكلەرنىڭ ھەر زامان پەيدا بولۇشى مۇمكىنلىكى توغرىسىدا ئاگاھلاندۇرۇش كۆپ ئۇچرايدۇ.

2. كۈنتەرتىپىنى بەلگىلەش ۋە تەكىتلەشتىكى پەرق:

خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرى: ئۇچرىشىشلاردىن چىققان ئىجابىي ئۇچۇرلارنى (مەسىلەن، تاموژنا بېجىنى كېچىكتۈرۈش، دېھقانچىلىق مەھسۇلاتلىرىنى سېتىۋېلىش) ۋە رەھبەرلەرنىڭ ئۆزئارا ھۆرمەت ۋە دىيالوگ ئۇچۇرلىرىنى ئالدىنقى ئورۇنغا چىقىرىدۇ. دۇنياۋى مۇقىملىق، كۆپ تەرەپلىكلىك ۋە كىلىمات ئۆزگىرىشى قاتارلىق كەڭ ھەمكارلىق ساھەلىرىگە ئۇرغۇ بېرىدۇ. خىتاينىڭ «مەسئۇلىيەتچان بۈيۈك دۆلەت» ئوبرازىنى مۇستەھكەملەشكە تىرىشىدۇ.

خەلقئارالىق تاراتقۇلار: ئۇچرىشىشلارنىڭ ئاستىدا ياتقان ئىستراتېگىيەلىك رىقابەتكە، تېخىنولوگىيە ئۇرۇشىنىڭ چوڭقۇرلىشىۋاتقان قاتلاملىرىغا، كىشىلىك ھوقۇق مەسىلىلىرىگە (شەرقىي تۈركىستان، شىياڭگاڭ) ۋە تەيۋەن بوغۇزىدىكى جىددىيچىلىكلەرگە دىققەت قىلىدۇ. ئۇچرىشىشلاردىن چىققان كونكرېت نەتىجىلەرنىڭ چەكلىك ئىكەنلىكىنى ياكى خىتاينىڭ قۇرۇلمىلىق ئىسلاھات ئېلىپ بېرىشقا رايى يوقلىقىنى تەكىتلىەيدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا، ترامپنىڭ ئۆز ئىچكى سىياسىي مەنپەئەتلىرى ياكى شىنجاڭ رەھبەرلىك ئۇسلۇبى قاتارلىق سەۋەبلەرگە يەر بېرىدۇ.

3. رەھبەرلەرنىڭ ئوبرازى:

خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرى: شى جىنپىڭنى خەلقئارا سەھنىدە دانا، يىراقنى كۆرەر ۋە قەتئىي بىر رەھبەر سۈپىتىدە تەسۋىرلەيدۇ. ئۇنىڭ دىپلوماتىك تىرىشچانلىقلىرى ۋە خەلقئارا تەرتىپكە قوشقان تۆھپىسى مەدھىيىلىنىدۇ. ترامپ بولسا، دىپلوماتىكا ئوچۇق ۋە خىتاي بىلەن ھەمكارلىشىشقا ئىنتىزار، ئەمما بەزىدە «تۈزىتىشكە موھتاج» بىر مۇناسىۋەتچى سۈپىتىدە سۈنۈلىدۇ.

خەلقئارالىق تاراتقۇلار: ترامپنى تېخىمۇ كۆپ ئەمەلىيەتچىل، سودىلاشقۇچى ۋە ئىچكى سىياسەتتىكى نەتىجىلىرىگە مەركەزلىشىدىغان بىر شەخس سۈپىتىدە كۆرسىتىدۇ. ئۇنىڭ تۇيۇقسىز قارارلىرى ۋە «ئالدى بىلەن ئامېرىكا» سىياسىتى تەنقىد قىلىنىدۇ ياكى تەھلىل قىلىنىدۇ. شى جىنپىڭ بولسا، خىتاينىڭ مىللىي مەنپەئەتلىرىنى يول قويماي قوغدايدىغان، ئۇزۇن مۇددەتلىك ئىستراتېگىيە يۈرگۈزىدىغان ۋە بارغانسېرى مۇستەبىتلىشىۋاتقان بىر رەھبەر سۈپىتىدە تەسۋىرلىنىدۇ.

4. ئىقتىسادىي ۋە گېئوپولىتىكىلىق نۇقتىلار:

خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرى: ئىقتىسادىي مەسىلىلەرنى ئادەتتە ھەمكارلىق ۋە ئۆزئارا بېقىندىلىق رامكىسىدا مۇزاكىرە قىلىدۇ. سودا ئىختىلاپلىرىنى ھەل قىلغىلى بولىدىغان تېخنىكىلىق مەسىلىلەر سۈپىتىدە كۆرسىتىدۇ. گېئوپولىتىكىلىق رىقابەتنىڭ مەۋجۇتلۇقىنى ئەڭ تۆۋەن چەككە چۈشۈرىدۇ.

خەلقئارالىق تاراتقۇلار: ئىقتىسادىي مەسىلىلەرنى، تېخىمۇ كەڭ گېئوپولىتىكىلىق رىقابەتنىڭ بىر قىسمى دەپ قارايدۇ. سودا ئۇرۇشلىرىنى، تېخىنولوگىيە ھۆكۈمرانلىقى ۋە دۇنياۋى تەسىر كۈچى ئۈچۈن ئېلىپ بېرىلىۋاتقان تېخىمۇ چوڭ بىر كۈرەشنىڭ ئالامىتى سۈپىتىدە باھالايدۇ. مىللىي بىخەتەرلىك ۋە ئىستراتېگىيەلىك مۇستەقىللىق مەسىلىلىرىگە كۆپ توختىلىدۇ.

5. كۈتۈش ۋە كەلگۈسىگە دائىر مۆلچەرلەر:

خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرى: ئۇچرىشىشلارنىڭ ئارقىسىدىن ئادەتتە ئۈمىدۋار بىر كەلگۈسى مەنزىرىسىنى سۈنىدۇ؛ ئىككى تەرەپ مۇناسىۋىتىنىڭ «توغرا يولدا» ئىلگىرىلەۋاتقانلىقىنى ۋە ئۆزئارا تىرىشچانلىق بىلەن تېخىمۇ تەرەققىي قىلىدىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ.

خەلقئارالىق تاراتقۇلار: كەلگۈسىگە قارىتا تېخىمۇ ئېھتىياتچان، ھەتتا ئەندىشىلىك بىر مەنزىرە سىزىدۇ. ئاساسلىق مەسىلىلەر ھەل قىلىنمىغۇچە يېڭى جىددىيچىلىكلەرنىڭ مۇقەررەر ئىكەنلىكىنى، رىقابەتنىڭ داۋام قىلىدىغانلىقىنى ۋە دۇنياۋى سىستېمىغا بولغان بېسىمنىڭ داۋاملىشىدىغانلىقىنى تەكىتلەيدۇ.

بۇ پەرق، ھەر بىر تاراتقۇ گۇرۇپپىسىنىڭ ئۆز مىللىي جامائەت پىكرىنى شەكىللەندۈرۈش ۋە دۇنياۋى بايانغا تەسىر كۆرسىتىش ئىستراتېگىيەسىنىڭ بىر ئەكس ئېتىشىدۇر. خىتاي ھۆكۈمىتى، ئىچكى مۇقىملىقنى قوغداش ۋە خەلقئارالىق قانۇنلۇق ئورنىنى مۇستەھكەملەش ئۈچۈن ئىجابىي بىر بايانغا موھتاج بولسا، خەلقئارالىق تاراتقۇلار، تەنقىدىي بىر كۆز قاراش سۈنۈپ ئوقۇرمەنلىرىنى خەۋەردار قىلىش ۋە غەرب قىممەت قاراشلىرىنى ئەكس ئەتتۈرۈش ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئالىدۇ.

تاراتقۇ دىپلوماتىيەسى ۋە جامائەت پىكرىنى شەكىللەندۈرۈش

تاراتقۇلار، خەلقئارا مۇناسىۋەتلەردە پەقەت ۋەقەلەرنى ئەكس ئەتتۈرىدىغان بىر قورال بولۇپلا قالماي، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا دىپلوماتىك جەريانلارغا تەسىر كۆرسىتىدىغان ۋە جامائەت پىكرىنى شەكىللەندۈرىدىغان كۈچلۈك بىر ئاكتىيور دۇر. ترامپ-شى ئۇچرىشىشلىرىنىڭ ئوخشىمىغان تاراتقۇلار تەرىپىدىن شەرھىلىنىشى، تاراتقۇ دىپلوماتىيەسىنىڭ مۇرەككەپ ماھىيىتىنى ئوچۇق-ئاشكارا ئوتتۇرىغا قويىدۇ.

ختاي دۆلەت تاراتقۇلىرى نۇقتىسىدىن تاراتقۇ دىپلوماتىيەسى: خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرىنىڭ ئاساسلىق مەقسىتى، ئىچكى قىسمىدا كوممۇنىست پارتىيەسىنىڭ رەھبەرلىكىنى كۈچەيتىش ۋە خىتاي خەلقىگە دۆلەتنىڭ خەلقئارا سەھنىدە مۇۋەپپەقىيەتلىك ۋە ھۆرمەتكە سازاۋەر بىر ئورۇندا ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىش. تاشقى دۇنياغا قارىتا بولسا، خىتاينىڭ تىنچ ئۆزلەش، دۇنياۋى ھەمكارلىققا بولغان ساداقىتى ۋە ئامېرىكا بىلەن مۇقىم مۇناسىۋەت ئورنىتىش ئارزۇسىنى تەكىتلەش. بۇ ئىستراتېگىيە، خىتاياغا قارىتىلغان مۇمكىن بولغان خەلقئارالىق تەنقىدلەرنى توسۇش ۋە «مەسئۇلىيەتچان بۈيۈك دۆلەت» ئوبرازىنى مۇستەھكەملەشنى مەقسەت قىلىدۇ. ئىجابىي ۋە ھەمكارلىققا ئاساسلانغان بىر بايان، بولۇپمۇ سودا ئۇرۇشى قاتارلىق جىددىي مەزگىللەردە، دۇنياۋى ئىقتىسادىي شېرىكلەرنى كاپالەتكە ئىگە قىلىش ئۈچۈن ھالقىلىق ئەھمىيەتكە ئىگە. خىتاي تاراتقۇلىرى، ئۇچرىشىشلارنى بىر «زەپەر» سۈپىتىدە سۈنۈشتىن كۆرە، «ئورتاق تىرىشچانلىق بىلەن قولغا كەلتۈرۈلگەن ئىلگىرىلەش» سۈپىتىدە رامكىغا ئېلىپ، ھەم ئىچكى ھەم تاشقى جامائەت پىكرىگە مۇۋاپىق ۋە ئىجابىي بىر ئۇچۇر بېرىشنى تاللايدۇ.

خەلقئارالىق تاراتقۇلار نۇقتىسىدىن جامائەت پىكرىنى شەكىللەندۈرۈش: خەلقئارالىق تاراتقۇلارنىڭ خىتايچە ئورگانلىرى، ئادەتتە غەرب دېموكراتىك قىممەت قاراشلىرى ۋە ئەركىن بازار پىرىنسىپلىرى رامكىسىدا ھەرىكەت قىلىدۇ. بۇ تاراتقۇلارنىڭ مەقسىتى، خىتايدىكى ۋە دۇنياۋى خىتايچە سۆزلىشىدىغان توپلۇقلارغا، خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرىنىڭ بىر تەرەپلىمە بايانغا ئورۇنبايسار، تېخىمۇ تەنقىدىي ۋە تەڭپۇڭ بىر كۆز قاراش سۈنۈش. بۇ خەۋەرلەر، ئاشكارىلىق، جاۋابكارلىقنى سۈرۈشتۈرۈش ۋە كىشىلىك ھوقۇق قاتارلىق مەسىلىلەرگە ئۇرغۇ بېرىپ، خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ سىياسەتلىرىنى سوراق قىلىشنى ۋە خەلقئارا سىستېمىدىكى خىتاينىڭ رولىغا دائىر ئوخشىمىغان كۆز قاراشلارنى سۈنۈشنى نىشان قىلىدۇ. بۇ، خىتاينىڭ ئۆزلەش كۈچىنىڭ غەربكە يۈزلەنگەن يوشۇرۇن تەھدىتلىرىنى تەكىتلەش ياكى خىتاينىڭ خەلقئارا قائىدىلەرگە خىلاپلىق قىلغانلىقى توغرىسىدىكى ئەيىبلەشلەرنى كۈنتەرتىپكە ئېلىپ كېلىش ئارقىلىق، غەرب جامائەت پىكرىنىڭ خىتاياغا بولغان قارىشىنى شەكىللەندۈرۈشتىمۇ مۇھىم رول ئوينايدۇ. بۇ تاراتقۇلارنىڭ شەكىللەندۈرگەن جامائەت پىكرى، غەرب ھۆكۈمەتلىرىنىڭ خىتاياغا قاراتقان سىياسەتلىرى ۋە خەلقئارالىق تەشكىلاتلارنىڭ خىتاياغا بولغان قارىشىغا تەسىر كۆرسىتىش يوشۇرۇن كۈچىگە ئىگە.

بايان كۈچى كۈردىشى: ھەر ئىككى تاراتقۇ گۇرۇپپىسىمۇ، ئۆز بايانلىرىنى خەلقئارا ساھەدە ھۆكۈمران قىلىش ئۈچۈن بىر «بايان كۈچى كۈردىشى» ئىچىدە. خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرى، «خىتاي ھېكايىسىنى ياخشى سۆزلەش» ۋەزىپىسى بىلەن ھەرىكەت قىلسا، خەلقئارالىق تاراتقۇلار، خىتاياغا قارىتا «رېئالىستىك» بىر كۆز قاراش سۈنۈپ بۇ بايانغا جەڭ ئېلان قىلىدۇ. بۇ ئەھۋال، ئۇچۇر مۇھىتىنىڭ بارغانسېرى قۇتۇپلىشىۋاتقان ۋە ھەر بىر كۈچنىڭ ئۆز تاراتقۇ ئېكولوگىيە سىستېمىسى ئارقىلىق دۇنيا قارىشىنى تارقىتىشقا تىرىشىۋاتقان بىر دەۋرنى ئەكس ئەتتۈرىدۇ. ترامپ-شى ئۇچرىشىشلىرى قاتارلىق يۇقىرى دەرىجىلىك ۋەقەلەر، بۇ بايان كۈردىشىنىڭ ئەڭ كۆرۈنەرلىك سەپلىرىدىن بىرىنى تەشكىل قىلىدۇ. تاراتقۇلارنىڭ بۇ ۋەقەلەرنى قانداق يورۇتۇشى، پەقەت ئۆتمۈشنى شەرھىلەپلا قالماي، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا كەلگۈسىدىكى دىپلوماتىك تىرىشچانلىقلار ۋە خەلقئارا مۇناسىۋەتلەرنىمۇ شەكىللەندۈرىدۇ.

خۇلاسە

ترامپ-شى ئۇچرىشىشلىرى ئەتراپىدا توقۇلغان تاراتقۇ بايانلىرى، خەلقئارا مۇناسىۋەتلەردە تاراتقۇلارنىڭ رولىنىڭ نەقەدەر مەركىزىي ۋە كۆپ قاتلاملىق ئىكەنلىكىنى يەنە بىر قېتىم كۆز ئالدىمىزدا نامايان قىلدى. خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرى، بۇ ئۇچرىشىشلارنى ئادەتتە دۆلەتنىڭ خەلقئارالىق ئىناۋىتىنى كۈچەيتىدىغان، دۇنياۋى مۇقىملىققا تۆھپە قوشىدىغان ۋە شى جىنپىڭنىڭ رەھبەرلىكىنى مۇستەھكەملەيدىغان مۇۋەپپەقىيەت ھېكايىلىرى سۈپىتىدە سۈندى. بۇ بايانلاردا «ئورتاق پايدا ئېلىش» پىرىنسىپى، ئۆزئارا ھۆرمەت ۋە دىئالوگنىڭ مۇھىملىقى تەكىتلەنگەن، چوڭقۇر قۇرۇلمىلىق زىددىيەتلەر بولسا يا ئەڭ تۆۋەن چەككە چۈشۈرۈلگەن ياكى نەزەردىن ساقىت قىلىنغان. مەقسەت، ھەم مىللىي جامائەت پىكرىنى خاتىرجەم قىلىش ھەم خىتاينىڭ دۇنيا سەھنىسىدىكى ئىجابىي ۋە مەسئۇلىيەتچان ئاكتىيور ئوبرازىنى مۇستەھكەملەش ئىدى.

بۇنىڭ ئەكسىچە، خەلقئارالىق تاراتقۇلارنىڭ خىتايچە ئورگانلىرى (RFI, Deutsche Welle, BBC, New York Times, Nikkei, Wall Street Journal, Financial Times)، ئوخشاش ۋەقەلەرگە تېخىمۇ ئېھتىياتچان، تەنقىدىي ۋە سوراق قىلىش نەزىرى بىلەن يېقىنلاشتى. بۇ تاراتقۇلار، ئۇچرىشىشلاردىن چىققان نەتىجىلەرنى ئادەتتە ۋاقىتلىق «ئۇرۇش توختىتىش» دەپ شەرھلەپ، ئامېرىكا-خىتاي مۇناسىۋەتلىرىنىڭ ئاستىدا ياتقان چوڭقۇر قۇرۇلمىلىق مەسىلىلەرنىڭ (سودا تەڭپۇڭسىزلىقى، تېخنولوگىيە رىقابىتى، كىشىلىك ھوقۇق دەپسەندىچىلىكى، گېئوپولىتىكىلىق تەسىر كۈچى كۈرىشى) ھەل قىلىنمىغانلىقىنى تەكىتلىدى. ترامپنىڭ مەقسەتلىرى، شىنجاڭ ئىستراتېگىيەلىرى ۋە ھەر ئىككى رەھبەرنىڭ ئىچكى ۋە تاشقى سىياسىي بېسىملىرى، بۇ تاراتقۇلارنىڭ ئانالىزلىرىدا مۇھىم ئورۇن تۇتتى. بۇ تاراتقۇلار، خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرىنىڭ بىر تەرەپلىمە بايانغا قارشى تەڭپۇڭلاشتۇرغۇچى بىر كۈچ بولۇشىنى ۋە دۇنياۋى خىتايچە سۆزلىشىدىغان جامائەت پىكرىگە ئوخشىمىغان بىر كۆز قاراش سۈنۈشىنى نىشان قىلدى.

بۇ سېلىشتۇرما ئانالىز، ئوخشاش بىر دىپلوماتىك ۋەقەنىڭ، ئوخشىمىغان ئىدىئولوگىيەلىك ۋە مىللىي مەنپەئەتلەرنىڭ سۈزگۈچىدىن ئۆتۈپ، پۈتۈنلەي قارمۇقارشى مەنەلەر يۈكلەنگەن ھالدا قانداق سۈنۈلغانلىقىنى ئوچۇق-ئاشكارا كۆرسىتىپ بېرىدۇ. خىتاي دۆلەت تاراتقۇلىرىنىڭ «ھەمكارلىق ۋە مۇقىملىق» بايانىغا قارشى، خەلقئارالىق تاراتقۇلار «ھەل قىلىنمىغان توقۇنۇشلار ۋە ئىستراتېگىيەلىك رىقابەت» تېمىسىنى ئالدىنقى ئورۇنغا چىقاردى. بۇ ئەھۋال، دۇنياۋى كۈچ سىنىشىنىڭ پەقەت دىپلوماتىك ئۈستەللەردە ئەمەس، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا تاراتقۇلار ساھەسىدىمۇ شىددەتلىك بىر شەكىلدە داۋام قىلىۋاتقانلىقىنىڭ ئىسپاتىدۇر. تاراتقۇ دىپلوماتىيەسى، بۈگۈنكى خەلقئارا مۇناسىۋەتلەردە كەم بولسا بولمايدىغان بىر قورالغا ئايلانغان بولۇپ، دۆلەتلەرنىڭ ئۆز بايانلىرىنى بەرپا قىلىش ۋە دۇنياۋى جامائەت پىكرىگە تەسىر كۆرسىتىش تىرىشچانلىقلىرى، دۇنيا تەرتىپىنىڭ كەلگۈسىنى شەكىللەندۈرۈشنى داۋاملاشتۇرىدۇ. شۇڭلاشقا، كەلگۈسىدىكى بارلىق ھالقىلىق دىپلوماتىك ۋەقەلەرنىڭ تاراتقۇلار تەرىپىدىن قانداق شەرھلەندىغانلىقىنى تەھلىل قىلىش، خەلقئارا مۇناسىۋەتلەر ئانالىزچىلىرى ئۈچۈن ئاساسلىق بىر ۋەزىپە بولۇشنى داۋاملاشتۇرىدۇ.

ئىزاھاتلار:

[1] «ترامپ-شى ئۇچرىشىشى» ياكى «كۆرۈشۈش» ئاتالغۇلىرى، ئامېرىكانىڭ سابىق پرېزىدېنتى دونالد ترامپ بىلەن خىتاي خەلق جۇمھۇرىيىتى دۆلەت رەئىسى شى جىنپىڭ ئارىسىدا ئۆتكۈزۈلگەن يۇقىرى دەرىجىلىك دىپلوماتىك يىغىنلارنى كۆرسىتىدۇ. بۇ يىغىنلار، بولۇپمۇ سودا ئۇرۇشى مەزگىلىدە ۋە ئامېرىكا-خىتاي مۇناسىۋىتى جىددىي بولغان پەيتلەردە دۇنيا كۈنتەرتىپىدىكى ئەڭ مۇھىم مەسىلىلەرنىڭ بىرى بولغان.

[2] تاراتقۇ دىپلوماتىيەسى، دۆلەتلەرنىڭ خەلقئارا جامائەت پىكرىنى ئۆز مەنپەئەتىگە يۈزلەندۈرۈش، تاشقى سىياسىتىنى تونۇشتۇرۇش ۋە ئۆز مەنپەئەتلىرىنى ئىلگىرى سۈرۈش مەقسىتىدە تاراتقۇلارنى ئىستراتېگىيەلىك بىر قورال سۈپىتىدە ئىشلىتىشىدۇ. بۇ خەۋەرلەرنى رامكىغا ئېلىش، مەدەنىيەت پروگراممىلىرى، رەقەملىك سۇپىلار ۋە رەھبەرلەرنىڭ تاراتقۇدىكى ئىپادىلىرى ئارقىلىق ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ.

مەنبەلەر:

1. CCTV News. (2025-يىلى، 30-ئۆكتەبىر). [ترامپ-شى ئۇچرىشىشىنىڭ خىتاي-ئامېرىكا مۇناسىۋەتلىرىگە بولغان ئىجابىي تەسىرى].
2. China Diplomacy. (2025-يىلى، 31-ئۆكتەبىر). [خىتاي-ئامېرىكا ئىقتىسادىي ۋە سودا مۇناسىۋەتلىرىدىكى ئۆزگىرىشلەرنىڭ كەلگۈسى].
3. China News Service. (2025-يىلى، 30-ئۆكتەبىر). [ترامپ-شى ئۇچرىشىشىنىڭ خىتاي-ئامېرىكا مۇناسىۋەتلىرىگە بولغان كەلگۈسىدىكى تەسىرى].
4. Deutsche Welle Chinese. (2025-يىلى، 30-ئۆكتەبىر). [گېرمانىيە تاراتقۇلىرى: ترامپنىڭ زەپىرى].
5. Deutsche Welle Chinese. (2025-يىلى، 30-ئۆكتەبىر). [APEC شى جىنپىڭ]. [يىغىندا قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈشنى تەكىتلىدى، شى جىنپىڭ]. [قولىنى قويۇپ بېرىشنى ئەمەس].
6. Deutsche Welle Chinese. (2025-يىلى، 30-ئۆكتەبىر). [شى-ترامپ ئۇچرىشىشى كىشىلەرگە قانداق ئىلھاملارنى ئېلىپ كەلدى؟].
7. Financial Times Chinese. (2025-يىلى، 31-ئۆكتەبىر). [ئامېرىكا-خىتاي سودا ئۇرۇشى مەڭگۈلۈك تىنچلىق ئەمەس].
8. Financial Times Chinese. (2025-يىلى، 31-ئۆكتەبىر). [خىتاي ۋە ئامېرىكانىڭ زور دەرىجىدە ئورتاق مەنپەئەتلىرى بار].
9. Financial Times Chinese. (2025-يىلى، 30-ئۆكتەبىر). [خىتاي-ئامېرىكا ئۇچرىشىشلىرىنىڭ ئومۇمىي باھاسى].

10. Global Times. (2025-يىلى، 30-ئۆكتەبىر). [خىتاي-ئامېرىكا پىرىزىدېنتلىرى ئۇچرىشىشى: ئىستراتېگىيەلىك ئالاقە مۇزىلارنى ئېرىتتى، ئەمما قىيىنچىلىقلار داۋاملاشماقتا]
11. Global Times. (2025-يىلى، 31-ئۆكتەبىر). [خىتاي-ئامېرىكا مۇناسىۋەتلىرى ئۈچۈن مۇھىم بىر بۇرۇلۇش نۇقتىسى سۈپىتىدە ترامپ-شى ئۇچرىشىشنى تەكىتلىدى]
12. New York Times Chinese. (2025-يىلى، 31-ئۆكتەبىر). [خىتاي تاراتقۇلىرى، ترامپنىڭ شى جىنپىڭغا يول قويغانلىقىنى ماقىلاۋاتىدۇ]
13. New York Times Chinese. (2025-يىلى، 31-ئۆكتەبىر). [ئەڭ يېڭى ئەھۋال بۇ يەردە]
14. New York Times Chinese. (2025-يىلى، 31-ئۆكتەبىر). [ترامپ-خىتاي-شى سودا سۆھبەتلىرى]
15. Nikkei Chinese. (2025-يىلى، 31-ئۆكتەبىر). [ئامېرىكا-خىتاي سودا ئۇرۇشى ۋاقىتلىق توختىدى، ئەمما يوشۇرۇن ئېقىملار كۈچىيىۋاتىدۇ]
16. Nikkei Chinese. (2025-يىلى، 31-ئۆكتەبىر). [ئۇچرىشىشى ۋە خىتاي-ئامېرىكا مۇناسىۋەتلىرىنىڭ APEC: بۇرچەك يازمىسى]. [كەلگۈسى]
17. People's Daily. (2025-يىلى، 31-ئۆكتەبىر). [خىتاي-ئامېرىكا مۇناسىۋەتلىرىنىڭ مۇقىم تەرەققىياتىنىڭ ئاچقۇچى ئۆزگىرىشى مەنپەئەت يەتكۈزۈش ۋە ئورتاق پايدا ئېلىش پىرىنسىپىدا ياتىدۇ]
18. People's Daily. (2025-يىلى، 31-ئۆكتەبىر). [يىغىندا قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈشنى تەكىتلىدى، APEC رەئىس شى جىنپىڭ]. [قوللىنى قويۇپ بېرىشنى ئەمەس]
19. People's Daily. (2025-يىلى، 31-ئۆكتەبىر). [رەئىس شى جىنپىڭنىڭ نۇتقى]
20. Radio France Internationale Chinese. (2025-يىلى، 30-ئۆكتەبىر). [فىرانسىيە تاراتقۇلىرى: ترامپ كۆپ قېتىم خاتالىق ئۆتكۈزدى ۋە شى جىنپىڭغا يەنە يول قويدى]
21. Radio France Internationale Chinese. (2025-يىلى، 30-ئۆكتەبىر). [شى بىلەن كۆرۈشكەندىن كېيىن ترامپ ئۆزىگە يۇقىرى باھا بەردى]
22. Radio France Internationale Chinese. (2025-يىلى، 30-ئۆكتەبىر). [شى-ترامپ ئۇچرىشىشى: ئىككى تەرەپ پەقەت 'توختا' كۈنۈپكىسىنى باستى، ئاساسلىق زىددىيەتلەر ھەل قىلىنمىدى]
23. Wall Street Journal Chinese. (2025-يىلى، 31-ئۆكتەبىر). [ئامېرىكا-خىتاي ئۇرۇشى، دەرىجىدىن تاشقىرى كۈچلەر رىقابىتىدە قىسلىپ قالغان كارخانىلارغا ئازراقلا تىنچلىق ئېلىپ كېلىدۇ]
24. Wall Street Journal Chinese. (2025-يىلى، 31-ئۆكتەبىر). [ترامپنىڭ ئىككىنچى نۆۋەتلىك تاشقى سىياسىتىگە مەركەزلەشتى]
25. Wall Street Journal Chinese. (2025-يىلى، 31-ئۆكتەبىر). [ئۆزۈن ئامېرىكا-خىتاي سودا كېلىشىمى يولى]
26. Xinhua News Agency. (2025-يىلى، 30-ئۆكتەبىر). [دۆلەت باشلىقلىرى دىپلوماتىيەسى: خىتاي-ئامېرىكا مۇناسىۋەتلىرىنىڭ تەرەققىياتىدىكى مۇھىم بىر ئىتتىرىگۈچ كۈچ]